

BALKAN

3. decembar 2003.

str. 6

POGLED IZ HAGA

POLEMIKE O PRIZNAVANJU KRIVICE

Praksa Tribunala u vezi sa sporazumima o izjašnjavanju o krivici je praćena mnoštvom polemika. Najčešće optužbe koje Tribunalu upućuju njegovi kritičari su da MKSJ pokušava preko nagodbi sa optuženima prećicom doći do pravde. Mnogi predstavnici ųrtava veruju da će se na taj naćin poćinioci zloćina izvući s manjom kaznom. Ovu polemiku dodatno podstiće ćinjenica da su sporazumi o priznavanju krivice kao deo pravne prakse nedovoljno poznati, kao što je i njihova pozitivna uloga u otkrivanju istine.

Otkrivanje dugo negiranih grobnica

A svrha svih krivićnih postupaka upravo i jeste otkrivanje istine. Kako se moće dovoditi u pitanje znaćaj takvih sporazuma kada se u sudnici mogu dogoditi situacije kao ona koja se dogodila prošlog meseca u kojoj je optućeni koji je priznao krivicu oćalošćenim roćacima otkrio taćnu lokaciju grobnice gde su zakopani njihovi nestali sinovi.

Nagodba o priznavanju krivice je dogovor izmeću odbrane i tućioca u kojem se optućeni izjašnjava da je kriv ili da ne osporava taćke optućnice. Zauzvrat, tućilac moće odustati od nekih taćaka optućnice u celini ili delimićno, ili moće dati preporuku sudijama da izrekne kaznu koja bi odbrani bila prihvatljiva. U anglosaksonskom sistemu prava, kakav postoji u SAD, Velikoj Britaniji i njenim nekadašnjim kolonijama, ukoliko optućeni prizna krivicu, glavni pretres se neće odrćzati već će se odmah preći na donošenje presude o kazni. U kontinentalnom sistemu prava, kakav postoji u Srbiji, sudije će priznanje krivice uzeti u obzir, ali će i pored toga odrćzati pretres kako bi se utvrdilo ćinjenićno stanje.

Pravilnik o postupku i dokazima Mećunarodnog krivićnog suda za bivšu Jugoslaviju sadrćava aspekte i anglosaksonskog i kontinentalnog prava. Kada su sporazumi o izjašnjavanju o krivici u pitanju, Tribunal se oslanja na tradiciju anglosaksonskog prava, sa jednom znaćajnom razlikom: sporazum izmeću optućenog i tućioca ne obavezuje sudije MKSJ-a. Sudije Tribunala mogu da izreknu bilo koju kaznu, ukljućujući i doćivotni zatvor, bez obzira na sporazum postignut izmeću strana.

Postizanje nagodbe

Postupak kojim se postiće sporazum o priznavanju krivice na Tribunalu je sledeći: optućeni i njegov branilac će razgovorati sa slućbenicima Tućilaštva o mogućnosti priznanja krivice. Ishod tog razgovora će biti zabelećen u "Sporazumu o potvrdnom izjašnjavanju o krivici" koji će potpisati optućeni, njegov advokat i Tućilaštvo. U svakom takvom sporazumu će se nalaziti sledeće osnovne taćke: krivićna dela navedena u optućnici koja optućeni namerava priznati, ćinjenice koje optućeni namerava priznati i tako potvrditi navode optućnice, izjavu optućenog u kojoj navodi da li će saraćivati sa

Tribunalom svedočeći o onome što zna o počinjenim zločinima, kao i svedočenjem u drugim postupcima, kao i kazna koju će Tužilaštvo predložiti sudijama po odlučivanju o krivici.

Kada optuženi obavesti Tribunal da je spreman da izjavi da je kriv, zakazaće se pretres. Na tom pretresu, sudijama se predaje Sporazum o izjašnjavanju o krivici, a Tužilaštvo i optuženi daju i svoje predloge u vezi sa kaznom. Kao što je već navedeno, ove preporuke za sudije nisu obavezujuće.

Pošto priznanja o krivici izazivaju mnoštvo komentara u domaćim medijima, od kojih su mnogi negativni, vredi naglasiti važne koristi koje od ovakve prakse imaju žrtve i optuženi, kao i način na koji oni doprinose naporima da se utvrdi istina.

Potvrđivanje navoda žrtava

Kada optuženi izjavi da je kriv i sudije izreknu presudu o činjenicama, navodi žrtava su potvrđeni tako da dalje poricanje zločina i učestvovanja pojedinaca u njima postaje nemoguće. Istovremeno, mnoge žrtve-svedoci su pošteđeni teškog iskustva ponovnog proživljavanja zločina koje su pretrpeli samim tim što ne moraju da svedoče o njima pred sudom, a istina o njihovim patnjama je ipak utvrđena. Kao i u domaćim pravosudnim sistemima, ograničena sredstva suda se onda mogu upotrebiti za istragu o zločinima počinjenim nad drugim žrtvama. Ono što je još važnije, činjenice o zločinima potvrđuju upravo oni koji su zločine počinili, otkrivajući pri tom kriminogenu prirodu sistema koji je omogućio njihovo činjenje, sistema koji, kao kod organizovanog kriminala, često prati zavera ćutanja.

Priznavanje krivice optuženom daje priliku da time što će pomoći da se utvrdi istina, pokaže žaljenje i kajanje za dela koja je počinio. Zbog toga će sudije razmotriti izricanje blaže kazne, za razliku od kazne za onog optuženog koji nije izrazio kajanje ili nije dao svoj doprinos procesu utvrđivanja istine. I, konačno, s obzirom na to da utvrđivanje istine sprečava revizionizam, veruje se da istina pomaže proces pomirenja.

Šesnaest osoba je do sada pred Tribunalom priznalo krivicu kao rezultat sporazuma o izjašnjavanju o krivici. Svako od tih priznanja je po nečem drugačije od ostalih. Neka sadrže izjavu o činjenicama koja dovodi do otkrivanja dokaza o zločinima prethodno nedostupnim žrtvama, Tribunalu i društvu u celini. U drugim slučajevima, oni koji su priznali krivicu pojašnjavaju događaje time što svedoče protiv svojih saučesnika. Neki su se izvinili žrtvama i izrazili kajanje. Ipak, sa sporazumima o izjašnjavanju o krivici treba postupati pažljivo. Istinu o zločinima kojima se bave Tribunal i domaće pravosuđe će biti moguće utvrditi isključivo kroz razumnu kombinaciju kompletnih sudskih postupaka i iskrenih priznanja krivice.

Outreach Programme

outreach@icty.org